

УДК [72.012:725.94]:[37.04:378](045)

Обуховська Любава Василівна

здобувач

Національний авіаційний університет,

старший викладач кафедри

комп'ютерних технологій дизайну і графіки

ORCID: 0000-0003-2543-5257

lyubavaline@i.ua

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ДИЗАЙН-ПРОЕКТУВАННЯ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ МАЛИХ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ: ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-ДИЗАЙНЕРІВ СЕРЕДОВИЩА

Мета дослідження полягає у висвітленні алгоритму проектування поліфункціональних малих архітектурних форм на основі попередніх дисертаційних матеріалів і власної проектної та викладацької роботи. Відштовхуючись від поставленої мети, застосовано кілька дослідницьких методик сучасного дизайн-проектуювання (а саме візуально-графічні та предметні), що базуються на комплексному і системному підходах до аналізу просторових об'єктів. Наукова новизна одержаних результатів полягає у важливості впровадження у навчальний процес підготовки фахівців-дизайнерів середовища основних засад дизайн-проектуювання поліфункціональних малих архітектурних форм, оскільки це розширює їх інструментарій для майбутньої практичної діяльності і дає можливість попрацювати з відкритими просторами "міського інтер'єру", створюючи для нього окремі ексклюзивні елементи, акцентні поліфункціональні об'єкти. Висновки. Теоретичний матеріал лекцій і виконання ескізно-проектних робіт налаштовують нині студентів, а потім і молодих фахівців працювати з різними ситуаційними вихідними даними для проектування просторових об'єктів і зелених осередків. У результаті студіювання сформульовано рекомендації для дизайн-проектуювання поліфункціональних малих архітектурних форм для внутрішнього і зовнішнього середовища.

Ключові слова: поліфункціональні малі архітектурні форми, дизайн-проектуювання, алгоритм проектування, дизайн середовища, ексклюзивність.

Lyubava Obukhovska

Applicant

National Aviation University

Senior Lecturer of the Computer Technologydesign
and Graphics Department

ORCID: 0000-0003-2543-5257

lyubavaline@i.ua

RECOMMENDATIONS FOR DESIGNING OF POLIFUNCTIONAL SMALL ARCHITECTURAL FORMS: INTRODUCTION TO THE EDUCATIONAL PROCESS OF ENVIRONMENTAL DESIGNERS

The purpose of the research is the presentation of the algorithm for designing of polifunctional small architectural forms on the basis of previous dissertation materials and own design and teaching work. Starting from this goal, several research methods of modern design (namely visual-graphic and subject) are used, based on complex and systematic approaches to the analysis of volumetric objects. The scientific novelty of the obtained results lies in the importance of introducing the basic principles of design of polifunctional small architectural forms into the educational process of teaching of designers, because it expands their skills for future practical activities and allows possibility to work with open spaces of "urban interior", creating for him certain exclusive elements, accent polifunctional objects. Conclusions. Theoretical material of lectures and execution of sketch- project works prepare students now, and then as young experts to work with various situational initial data for designing of space objects and green places. As a result of studying the recommendations for designing of polifunctional small architectural forms for internal and external environment are formulated.

Key words: *polifunctional small architectural forms, designing, design algorithm, environment design, exclusivity.*

У сучасному місті взаємозв'язок людини з її навколишнім середовищем і сама структура урбанізованого світу ускладнюються. Постійно перебуваючи в колі багатоповерхової забудови, мешканець міста все більше втрачає зв'язок із живою природою

і відчуття співмасштабності до свого оточення. Тому таке істотне значення набуває естетика деталей міського ландшафту – площі, сквери, парки.

У нинішньому благоустрої територій і ландшафтному дизайні значну роль відіграють малі архітектурні форми. Саме їх прерогативою лишається забезпечення важливого для сприйняття міського простору, що постійно змінюється, переходу з людського розміру до габаритів будівель, вулиць і площ. Малі архітектурні форми як елементи наповнення середовища мають яскраво виражене “архітектурне” походження, у першу чергу, в силу своєї безпосередньої назви. Сьогодні про малі архітектурні форми можна говорити як про цілком самостійні об’єкти предметного дизайну. Виходячи з цього, кожна мала архітектурна форма має свої структурні особливості, певний зовнішній вигляд, функцію і створена для встановлення у конкретному середовищі.

Створення нових малих архітектурних форм для благоустрою українських міст, особливо їх введення в історичне середовище, враховуючи сучасні потреби суспільства й особливості сьогоденної архітектурної і дизайнерської індустрії, видається важливим і вартим уваги. Цей процес потребує індивідуального і комплексного підходів у проектуванні принципово нових об’єктів. Такими у найближчому майбутньому можуть стати поліфункціональні малі архітектурні форми.¹

Ключові фактори², що впливають на формоутворення поліфункціональних малих архітектурних форм, визначено такі:

- умови розташування у середовищі;
- визначення складових функцій;
- гармонізація зовнішнього вигляду.

¹ Обуховська Л.В. До питання використання у термінології дизайну поняття «поліфункціональні малі архітектурні форми» // Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. К. : «ЦП «Компринт», 2017. Вип. 12: Мистецтвознавство. С. 174–182.

² Обуховська Л.В. Модель формоутворення поліфункціональних малих архітектурних форм // Актуальні питання мистецтвознавства: виклики XXI століття: Збірник матеріалів Міжнародних науково-методичних конференцій в рамках IX Міжнародного форуму «Дизайн-освіта 2017», м. Харків, 9–12 жовтня 2017 року. Харків : ХДАДМ, 2017. С. 245–246.

У відношенні до поліфункціональних малих архітектурних форм ці фактори взаємозалежні і впливають один на одного, а до того ж, формують модель їх формоутворення.² З цього випливає, що від визначення і оптимального набору функцій і концепту для поліфункціонального об'єкту та від його конкретної точки локації і об'єму відведеного простору залежить зовнішній вигляд і конфігурація об'єкту.

Розробивши особисто вже не один десяток поліфункціональних малих архітектурних форм за визначеними композиційними схемами³, було виведено певний алгоритм проектування таких об'єктів, який уже логічно викристалізувався у процесі розробки моделей і дав поетапність створення поліфункціональних малих архітектурних форм у такій послідовності:

- 1) постановка завдання;
- 2) визначення габаритно-середовищних параметрів;
- 3) визначення функціонально-сміслових параметрів;
- 4) визначення композиційних параметрів;
- 5) генерування ескізних варіантів об'єкту;
- 6) оцінка відповідності вимогам;
- 7) відбір оптимального варіанту об'єкту;
- 8) корегування обраного варіанту згідно коментарів;
- 9) вибір остаточного варіанту після доопрацювання;
- 10) 3D-моделювання і оброзмірення об'єкту;
- 11) узгодження деталей і оцінка технологічності об'єкту;
- 12) розробка супутньої проектної документації та виготовлення об'єкту.

Матеріали даного дисертаційного дослідження були впроваджені у навчальний процес підготовки фахівців за спеціальністю 022 "Дизайн" на Факультеті архітектури, будівництва та дизайну Національного авіаційного університету, а саме у вигляді окремих тем з трьох навчальних дисциплін, коротких методичних рекомендацій для ескізно-проектних поточних робіт з цих дисциплін, у вигляді

³ Обуховська А.В. Особливості дизайну поліфункціональних малих архітектурних форм: композиційні схеми // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. VI(26), Issue 156, 2018. Budapest, 2018. P. 15–18.

завдання на розрахунково-графічну роботу і рекомендацій для авторських розробок студентів у дипломний проект освітнього ступеню “Бакалавр”. Причина ознайомлення студентів старших курсів із результатами дослідження пов’язана зі створенням майбутнього обличчя українських міст, оскільки саме молодому поколінню дизайнерів розвивати культурний спадок міського середовища і примножувати кращі його зразки, а для цього потрібно мати певне розуміння у цьому напрямку.

Щодо навчальних програм, проводячи з 2010 по 2014 рік практичні заняття з навчальної дисципліни “Дизайн середовища” за її лектором кандидатом архітектури, професором кафедри Олійник Оленою Павлівною, з нею у співавторстві була написана навчальна програма (НП) і робоча навчальна програма (РНП) для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст” і “Магістр” – індекси Н5-7/8.02020701/12-2.1.5; Р5-7/8.02020701/12-2.1.5. У цій РНП у модулі № 1. “Методичні засади дизайну середовища” дві теми (1.8 і 1.9) практичних занять були присвячені короткому теоретичному огляду малих архітектурних форм і їх ескізуванню (розробці) у вигляді клаузури для конкретного міського простору (парку, скверу, площі, вулиці) – сучасні та у різних історичних стилістиках, а також для благоустрою території вищого навчального закладу (рис. 1,2). Метою цих пошуків була креативність і ексклюзивність ідей студентів для цих форм.

У робочу програму з навчальної дисципліни “Синтез мистецтв” (індекс РМ-5-022/17-2.1.2), яка була одноосібно розроблена на основі освітньої програми та робочого навчального плану № РМ-5-022/17 підготовки фахівців освітнього ступеня “Магістр” за спеціальністю 022 “Дизайн”, яку викладала у 2015–2018 рр., матеріали дисертаційного дослідження були імплементовані у модуль № 2 “Синтез мистецтв у середовищному дизайні” окремою темою лекції, а саме тема 2.3. “Особливості проектування малих архітектурних форм і елементів благоустрою, їх конструктивні та просторові характеристики”. Тут малі архітектурні форми розглядалися як невід’ємна частина садово-паркового мистецтва, що є синтезом природи і різних видів мистецтв. На практичних заняттях студенти

працювали над домашнім завданням, де слід було розробити ексклюзивну малу архітектурну форма або інсталяцію як об'єкт художнього синтезу у міському (архітектурному) середовищі, який виступає акцентом у вирішенні благоустрою офісної споруди або інтер'єру приміщення атріумного типу даного громадського закладу (центрального холу, фойє, вестибюлю). Одна з проектних робіт представлена на рис. 3.

Із 2016 року і донині студентам 4-го курсу викладаю навчальну дисципліну “Типологія об'єктів дизайну” з підготовки фахівців освітнього ступеня “Бакалавр”, за якою було написано шість програм (три НП і три РНП) – індекси Н 5-6.020207/12–4.1; Р 5-6.020207/12–4.1; Н 5-6.020207/15–5.10; Р 5-6.020207/15–5.4; НБ-5-022/16–4.6; РБ-5-022/16–4.4 у співавторстві з асистентом кафедри Обуховською Еліною Василівною. У програмах 2012 року з двосеместровим викладанням у модулі №4 “Ландшафтний дизайн” було внесено окрему тему лекції 4.3 “Малі архітектурні форми і елементи благоустрою в ландшафтному дизайні”. Тут розглядалася класифікація малих архітектурних форм за різними типологічними ознаками, особливості їх проектування та розташування у зовнішньому і внутрішньому середовищі. У програмах 2015 року з семестровим викладанням у модулі №2 “Трендові види дизайну, їх особливості та специфіка” давалася окрема тема про ландшафтний дизайн, де висвітлювалися прийоми та специфіка озеленення різних приміщень і малі архітектурні форми у зовнішньому та внутрішньому просторі громадських закладів. У програмах 2016 року у 2-му модулі ця тема трохи видозмінилася на “Фітодизайн і ландшафтний дизайн – природа в інтер'єрі”, але майже без зміни змістового наповнення. За усіма програмами передбачалося виконання розрахунково-графічної роботи на тему “Розробка ексклюзивної поліфункціональної малої архітектурної форми для організації зеленого осередку”, де студент обирав – робити МАФ для зовнішнього або внутрішнього простору, або спробувати вирішити сад на даху будівлі (рис. 4).

Вперше в 2010 році, а потім починаючи з 2016 року, як дипломний керівник проектів випускників освітнього ступеня “Бакалавр” пропоную своїм студентам у якості авторських розробок спробувати

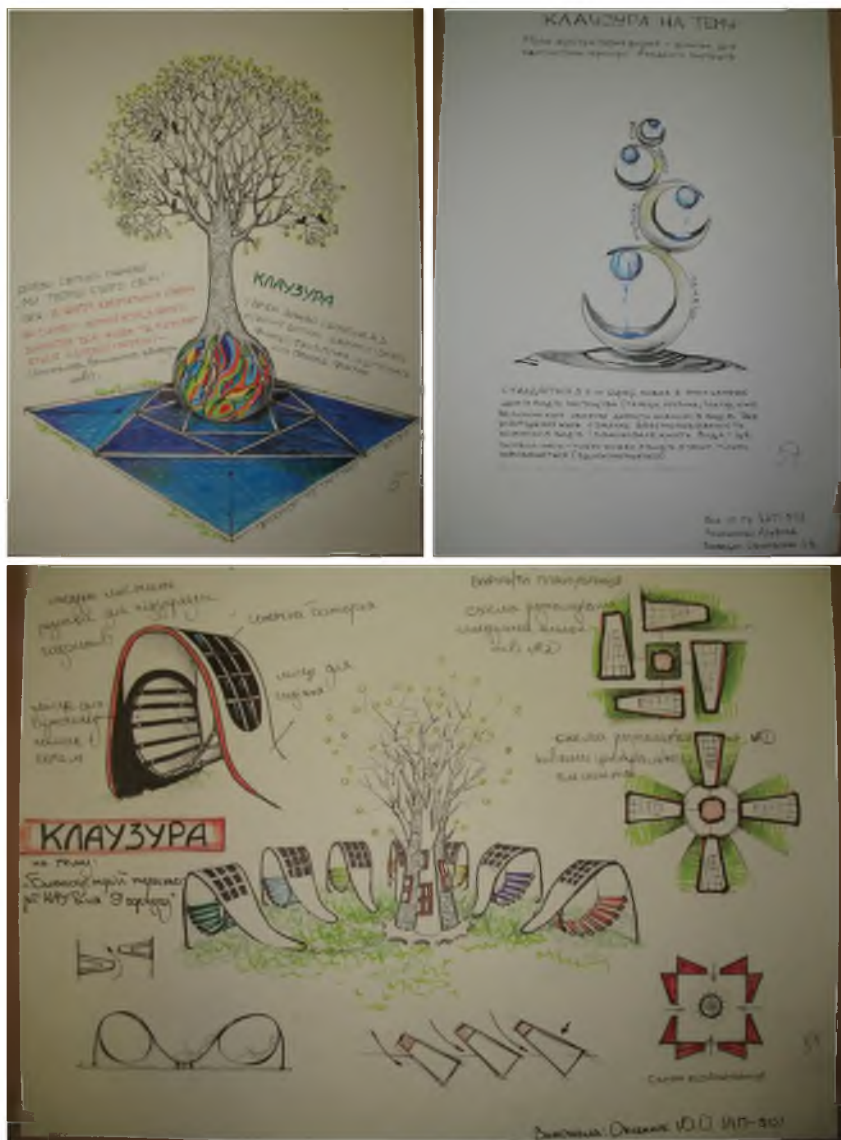

Рисунок 1 – Клаузурі студентів 5-го курсу у сучасній стилістиці (2013 рік)

Рисунок 2 – Клаузури студентів 5-го курсу у історичних стилістиках (2014 рік)

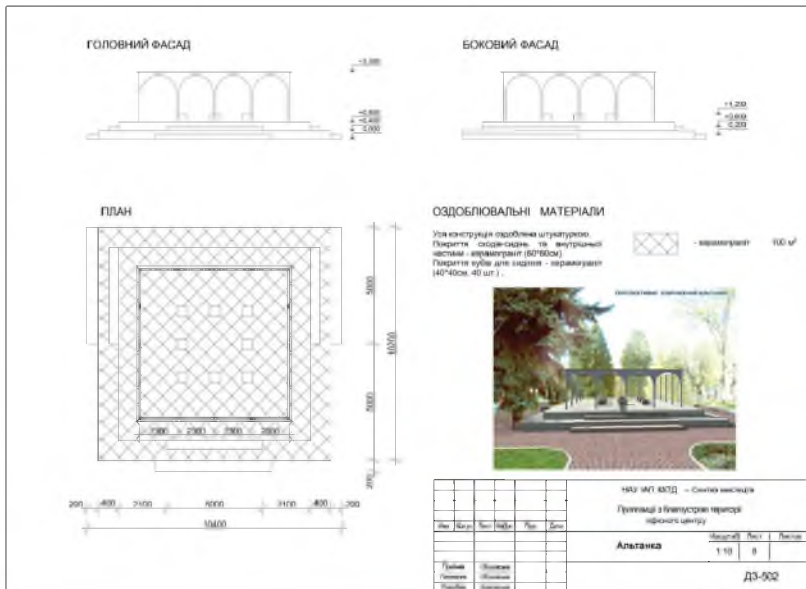

Рисунок 3 – Креслення і макет розробленої МАФ студенткою 5-го курсу (2017 рік)

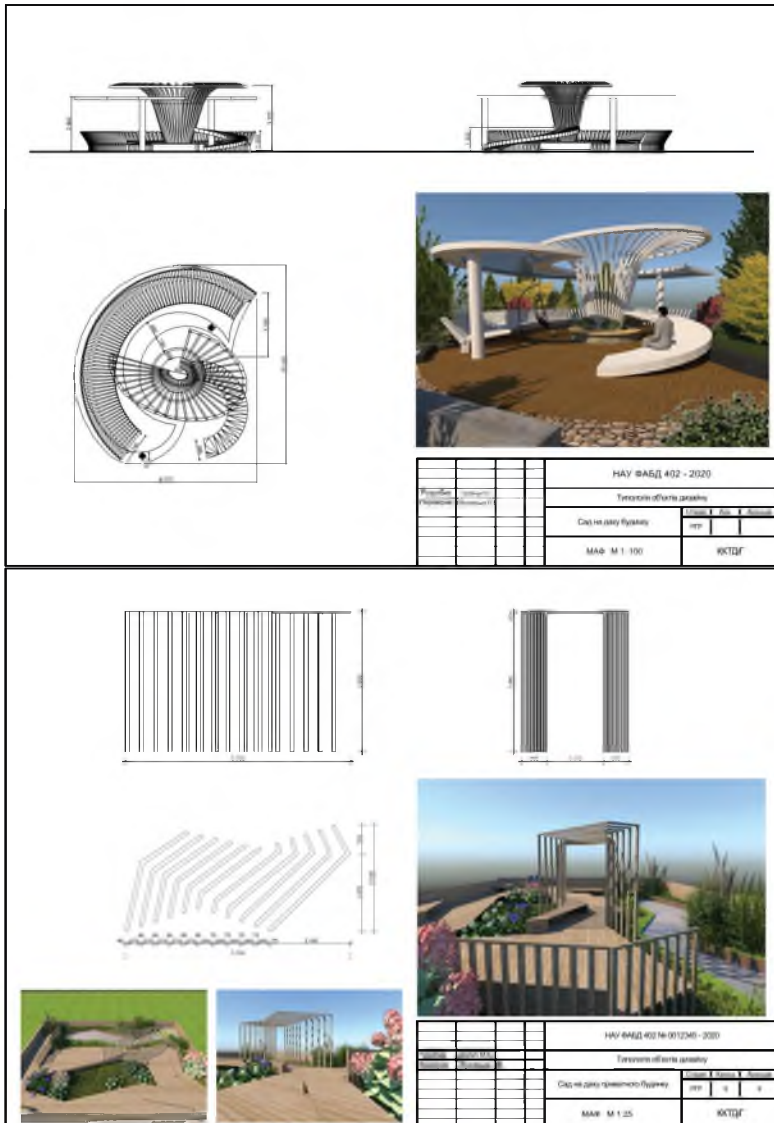

Рисунок 4 – Проектні роботи з розробленими МАФ студенток 4-го курсу (2020 рік)

Рисунок 5 – Фонтан з живими деревами у холі-атріумі коворкінгу для жінок. Автор – Пишина Анна, керівник диплому – Обуховська Л.В. (2020 рік)

Рисунок 6 – Каскадний фонтан-водоспад із квітниками і світильниками у вестибюлі елітного джентльменського салону "Grown club". Автор – Бондар Валентин, керівник диплому – Обуховська Л.В. (2017 рік)

Рисунок 7 – Вхідна група і комплект лав-пергол для благоустрою території перед студентським гуртожитком №8 НАУ. Автор – Пузик Оксана, керівник диплому – Обуховська Л.В. (2016 рік)

Рисунок 8 – Вхідна група та тераси зі сходами і озелененням для благоустрою території перед студентським гуртожитком № 8 НАУ. Автор – Недашківський Богдан, керівник диплому – Обуховська Л.В. (2018 рік)

створити ексклюзивні, а подекуди й поліфункціональні малі архітектурні форми (якщо такий об'єкт буде доцільним і оригінальним для громадського закладу) – в інтер'єр транзитної зони, де дозволяють габарити простору та задум автора (рис. 5, 6), або для благоустрою цієї будівлі, доповнюючи тим самим інтер'єрне рішення (рис. 7, 8). У результаті ідейного пошуку у студентському проекті з'являвся цікавий і акцентний елемент дизайну.

Усі розробки студентів скеровувалися згідно виведеному алгоритму проектування поліфункціональних малих архітектурних форм та іншими теоретично-практичними матеріалами дисертаційного дослідження. Зазначимо, що апробація напрацювань останнього у ході імплементації у навчальний процес підготовки фахівців-дизайнерів середовища виявилася у результаті успішною.

ВИСНОВКИ

Отже, можна стверджувати, що впровадження у навчальний процес підготовки фахівців-дизайнерів середовища основних засад дизайн-проектування поліфункціональних малих архітектурних форм є перспективним, оскільки це розширює їх інструментарій для майбутньої практичної діяльності і дає можливість попрацювати з відкритими просторами “міського інтер'єру”, створюючи для нього окремі ексклюзивні елементи, акцентні поліфункціональні об'єкти. Теоретичний матеріал лекцій і виконання ескізно-проектних робіт налаштовують нині студентів, а потім і молодих фахівців працювати з різними ситуаційними вихідними даними для проектування просторових об'єктів і зелених осередків.

Таким чином, можна сформулювати рекомендації для дизайн-проектування поліфункціональних малих архітектурних форм, а саме слід:

- визначитися з призначенням (набором функціоналу) новоствореного об'єкту за функціонально-типологічною класифікацією малих архітектурних форм, розробленою автором;
- не обмежувати фантазію авторів;
- дотримуватися композиційних схем для структурування форми;

- враховувати ключові фактори, що впливають на формоутворення цих об'єктів;
- загалом слідувати прописаним етапам проектування цих об'єктів.

Ці рекомендації будуть корисними і студентам при виконанні навчальних завдань, і кваліфікованим спеціалістам, тобто практикуючим сучасним дизайнерам середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Обуховська Л.В. До питання використання у термінології дизайну поняття “поліфункціональні малі архітектурні форми” // Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. К. : “ЦП “Компринт”, 2017. Вип. 12: Мистецтвознавство. С. 174–182.
2. Обуховська Л.В. Модель формоутворення поліфункціональних малих архітектурних форм // Актуальні питання мистецтвознавства: виклики ХХІ століття: Збірник матеріалів Міжнародних науково-методичних конференцій в рамках ІХ Міжнародного форуму “Дизайн-освіта 2017”, м. Харків, 9–12 жовтня 2017 року. Харків : ХДАДМ, 2017. С. 245–246.
3. Обуховська Л.В. Особливості дизайну поліфункціональних малих архітектурних форм: композиційні схеми // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. VI(26), Issue 156, 2018. Budapest, 2018. P. 15-18.

REFERECES

1. Obukhovska L.V. Do pytannia vykorystannia u terminolohii dyzainu poniattia “polifunktsionalni mali arkhitekturni formy” // Teoriia ta praktyka dyzainu: zb. nauk. prats. K. : Komprynt, 2017. Vyp. 12: Mystetstvoznavstvo. P. 174–182.
2. Obukhovska L.V. Model formoutvorennia polifunktsionalnykh malykh arkhitekturnykh form // Aktualni pytannia mystetstvoznavstva: vyklyky 20-th stolittia: Zbirnyk materialiv Mizhnarodnykh naukovu-metodychnykh konferentsii v ramkakh IX Mizhnarodnoho forumu “Dyzain-osvita 2017”, m. Kharkiv, 9–12 zhovtnia 2017 roku. Kharkiv : KhDADM, 2017. P. 245–246.
3. Obukhovska L.V. Osoblyvosti dyzainu polifunktsionalnykh malykh arkhitekturnykh form: kompozytsiini skhemy // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. VI(26), Issue 156, 2018. Budapest, 2018. P. 15–18.